سجدة سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سُورة السجدة	އާޔަތުގެ އަދަދު (٣٠)

الٓمٓ ﴿١﴾ تَنزِيلُ ٱلْكِتَـٰبِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴿٢﴾ أَمْ يَقُولُونَ ٱفْتَرَىٰهُ ۚ بَلْ هُوَ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّآ أَتَىٰهُم
مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣﴾ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ
مَا لَكُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَلِىٍّ وَلَا شَفِيعٍ ۚ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ إِلَى ٱلْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ
مِقْدَارُهُۥٓ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ﴿٥﴾ ذَٰلِكَ عَـٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَـٰدَةِ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٦﴾

މުފްރަދާތު

الٓمٓ ﴿١﴾ = މިއަކުރުތަކުގެމާނަ ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ ﷲ އެވެ.☸ تَنزِيلُ ٱلْكِتَـٰبِ = ފޮތް
ބާވައިލެއްވުންވަނީ (މި އާޔަތް ފުރުޤާން ބާވައިލެއްވުންވަނީ)☸ لَا رَيْبَ فِيهِ = އެއާ ދޭތެރޭ އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތެވެ.☸
مِن رَّبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴿٢﴾ = އެއީ ޢާލަމުތަކުގެ ވެރި رَبُّ ގެ حَضْرَةُ ން ނެވެ.☸ أَمْ يَقُولُونَ = ނުވަތަ އެމީހުން ބުނަނީ
މުޝްރިކުން ބުނަނީހެވެ.☸ ٱفْتَرَىٰهُ = އެ ފުރުޤާން އެކަލޭގެފާނު އަމިއްލައަށް ހަދައިގެންނެވެ.☸ بَلْ هُوَ ٱلْحَقُّ = އަދި
ޙައްޤު ހަގީގަތެވެ؟ (އެހެންނޫނެވެ.) އެއީ ހަމަ ޙައްޤެވެ.☸ مِن رَّبِّكَ =ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުންނެވެ.☸ لِتُنذِرَ
قَوْمًا = ބަޔަކަށް إنْذَار ދެއްވުމަށެވެ.☸ مَّآ أَتَىٰهُم مِّن نَّذِيرٍ = އެމީހުންގެ ގާތަށް އެއްވެސް ނަޒީރަކު
އައިސްފައިނުވާ.☸ مِّن قَبْلِكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން.☸ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣﴾ = އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު ލިބިގަތުމުގެ
އުންމީދުގައި.☸ ٱللَّهُ ٱلَّذِى = ﷲ އެވެ.☸ خَلَقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ = އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވީ.☸ وَمَا بَيْنَهُمَا =
އަދި އެދެމެދުގައި ވާހައިތަކެއްޗާއި.☸ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ = ހަދުވަހުގެތެރޭގައި. (ހަދުވަހުގެ މުއްދަތުގައި).☸ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ =
ދެން އެކަލާނގެ إسْتوَاى ވެ ވޮޑިގެންނެވިއެވެ.☸ عَلَى ٱلْعَرْشِ = عَرْشِ މައްޗަށް.☸ مَا لَكُم مِّن دُونِهِۦ = އެކަލާނގެ
ފިޔަވައި ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނުވެއެވެ.☸ مِن وَلِىٍّ وَلَا شَفِيعٍ = އެއްވެސް ސަހަރޯ ވެރިއަކުވިޔަސް އަދި ޝަފާޢަތްތެރި
އަކުވިޔަސް.☸ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾ = ތިޔަބައިމީހުން ފަހެ އިބްރަތް ހާސިލު ނުކުރަނީ ހެއްޔެވެ؟☸ يُدَبِّرُ
ٱلْأَمْرَ = (ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއް) އެކަލާނގެ ކަންތައްތައް ތަދުބީރުކުރައްވައެވެ.☸ مِنَ ٱلسَّمَآءِ إِلَى ٱلْأَرْضِ =
އުޑުން ބިމަށް.☸ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ = ދެން އެކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް (އަރުވާލެވިގެންދާ ކަންތައް) އަރައެވެ.☸ فِى يَوْمٍ =
ދުވަހެއްގައި.☸ كَانَ مِقْدَارُهُۥٓ = އޭގެމިންވަރަކީ.☸ أَلْفَ سَنَةٍ = އެއްހާސް އަހަރުދުވަހެވެ.☸ مِّمَّا تَعُدُّونَ
﴿٥﴾ = ތިޔަބައިމީހުން (ގުނާ) ގުނާގުނުން ހިސާބުކުރާ ގޮތުގައި.☸ ذَٰلِكَ = އެކަލާނގެއީ ☸ عَـٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَـٰدَةِ =

ފާޅުގައިވާ ކަންތައްތަކާއި އަދި غَيْبُ ގައިވާ ކަންތައްތައްވެސް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٦﴾ = އެއީ عِزَّة ވަންތަ رَحْمَة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١) الٓم މި އަކުރުތަކާއި މިބާވަތުގެ އެންމެހައި އަކުރުތަކަކީ އޭގެ އެނގުން އަދި މުރާދު ހަމައެކަނި الله އަށް ހާއްސަ ވެގެންވާ އަކުރުތަކެކެވެ.

(٢) މި ކީރިތި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވުން މިވަނީ އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް ގޮތުގައި ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި رَبُّ ގެ حَضْرَة ންނެވެ.(އެއީ މަތިވެރި ކާތް الله އެވެ.)

(٣) އަދި ކިޔައެއްހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން يعنى އެ مشرك ންގެ މީހުން ބުނަނީއެވެ. އެ ޤުރުއާން އެއީ އެކަލޭގެފާނު يعنى محمد ގެ ފަރާތުން އަމިއްލަ ފުޅުގަނޑު ހައްދަވައިގެން އުޅޭ އެއްޗެކެވެ. (އޭގެ ޖަވާބުގައި الله އެ އަންގަވަނީ އެވެ.) އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެންނޫނެވެ. އެއީ ހަމަ ޙައްޤެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ حَضْرَةُ ން ވާޞިލްވީކަމެވެ. އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން އެއްވެސް نَذِيْرُ އަކުއައިސްފައިނުވާބައަކަށް إِنْذَارُ ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު ލިބުމުގެ އުއްމީދުގައެވެ. އެއީ مَكَّة ގެ عَرَبِي ންނެވެ.

(٤) الله އެއީ އުޑުތަކާއި ބިމާއި އަދި އެދެމެދުގައިވާތަކެތި ހަދުވަހުގެތެރޭގައި ހެއްދެވި ކަލާނގެއެވެ. ދެން عَرْشِ އަށް އެކަލާނގެ اسْتِوَى ވެވޮޑިގެންނެވިއެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ކަލޭމެންނަށް އެހެން އެއްވެސް ސަހަރާތެރިއަކު އަދި شَفَاعَة ކުރިއަކުވިޔަސްނުވެއެވެ. ކަލޭމެންނަށް عِبْرَة حَاصِلُ ކޮށް ފިކުރުކޮށް ނުހަދާނެހެއްޔެވެ؟

(٥) (خَلْقُ ތަކުންނާއިގުޅޭ) އުޑުން ބިމަށް އެކަލާނގެ ކަންތައްތައް ތަދުބީރުކުރައްވައެވެ. ދެން އެކަލާނގެ حَضْرَةُ އަށް އެއަމުރުތައް އަރައެވެ. ނުވަތަ އަމުރުތަކުގެ ޚަބަރު ރިސާލަތާއި މަލާއިކަތުން ބިމާއި އަރާވަގައި ގެންނަވައެވެ. އެއީ ކަލޭމެން އަދަދުކުރާގޮތުން އެއްހާސްއަހަރުގެ ދުވަހެއްގައެވެ. ދަންނަވައެވެ. *މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރު ވަރަށް ދިގުކޮށް ތަފްސީރުކޮށްދީފައިވަނީ ލިޔުއްވިގެންވެއެވެ. އަދިގަޑު އެވަރަކަށް ދަރުސްކޮށް ހަދާންކޮށްދިނީއެވެ.

(٦) އެކަލާނގެއީ غَيْبُ ގައިވާ ކަންތައްތަކާއި އަދި ފާޅުގައިވާ ކަންތައްތައްވެސް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެއީ عِزَّة ވަންތަ رَحْمَة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

ٱلَّذِىٓ أَحْسَنَ كُلَّ شَىْءٍ خَلَقَهُۥ ۖ وَبَدَأَ خَلْقَ ٱلْإِنسَـٰنِ مِن طِينٍ ﴿٧﴾ ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُۥ مِن سُلَـٰلَةٍ مِّن مَّآءٍ مَّهِينٍ ﴿٨﴾ ثُمَّ سَوَّىٰهُ وَنَفَخَ
فِيهِ مِن رُّوحِهِۦ ۖ وَجَعَلَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَـٰرَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾ وَقَالُوٓا۟ أَءِذَا ضَلَلْنَا فِى ٱلْأَرْضِ أَءِنَّا لَفِى
خَلْقٍ جَدِيدٍۭ ۚ بَلْ هُم بِلِقَآءِ رَبِّهِمْ كَـٰفِرُونَ ﴿١٠﴾ ۞ قُلْ يَتَوَفَّىٰكُم مَّلَكُ ٱلْمَوْتِ ٱلَّذِى وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾ وَلَوْ
تَرَىٰٓ إِذِ ٱلْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا۟ رُءُوسِهِمْ عِندَ رَبِّهِمْ رَبَّنَآ أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَٱرْجِعْنَا نَعْمَلْ صَـٰلِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ﴿١٢﴾

[illegible]

ٱلَّذِىٓ = އެކަލާނގެއީ ❁ أَحْسَنَ كُلَّ شَىْءٍ = ކޮންމެ އެއްޗެއްވެސް ރަގަޅުކުރައްވައި ރިވެތިކުރެއްވި ކަލާނގެއެވެ. ❁
خَلَقَهُۥ = އެއެއްޗެއްގެ ޚަލްޤުކުރެއްވުން ❁ وَبَدَأَ خَلْقَ ٱلْإِنسَـٰنِ = އަދި އިންސާނާގެ ޚަލްޤުކުރެއްވުން އެކަލާނގެ ފެއްޓެވިއެވެ.
(އާދަމް ޢަލައިހިއްސަލާމް ޚަލްޤުކުރައްވަން ފެއްޓެވިއެވެ) ❁ مِن طِينٍ ﴿٧﴾ = މަޓިން ❁ ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُۥ = ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިފަސްކޮޅު
ދަރިފަސްކޮޅު އެކަލާނގެ ލެއްވިއެވެ. ❁ مِن سُلَـٰلَةٍ = ދަރިފަސްކޮޅުގެ ގޮތުން ❁ مِّن مَّآءٍ مَّهِينٍ ﴿٨﴾ = ނިކަމެތިވެގެންވާ
ފެންތިއްކުން ❁ ثُمَّ سَوَّىٰهُ = ދެން އެކަލާނގެ އޭނާ ފުރިހަމަކުރެއްވިއެވެ. ❁ وَنَفَخَ فِيهِ = އަދި އެކަލާނގެ އޭނާއަށް
ފުމެއްވިއެވެ. ❁ مِن رُّوحِهِۦ = އެކަލާނގެ رُوْح ފުޅުން ❁ وَجَعَلَ لَكُمُ = އަދި އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ލެއްވިއެވެ.
ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَـٰرَ = އިވުމާއި ފެނުން ❁ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ = އަދި ހިތްތައް ❁ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾ = ކަލޭމެން
ޝުކުރު ކުރަނީ ދާދިމަދުންނެވެ. ❁ وَقَالُوٓا۟ = އަދި އެމީހުން ބުންޏެވެ. ❁ أَءِذَا ضَلَلْنَا فِى ٱلْأَرْضِ = އަހަރެމެން ބިމުގެ
ވެއްޓަރުވުމަށްފަހުގައި ގެއްލިއްޖެއްޔާ؟ ❁ أَءِنَّا لَفِى خَلْقٍ جَدِيدٍ = އަހަރެމެން އައު އުފެއްދުމަކަށް ގެނެވޭނެހެއްޔެ؟ ❁ بَلْ هُم =
އަދި ހަމައެކަނިއެވެ؟ އެމީހުންނަކީ ❁ بِلِقَآءِ رَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ رَبُّ އާއި ބައްދަލުވުމާއިމެދު ❁ كَـٰفِرُونَ ﴿١٠﴾ =
ކާފިރުވެގެންވާ ބައެކެވެ. ❁ قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ❁ يَتَوَفَّىٰكُم = ކަލޭމެންގެ މަރުހިއްޕަވާނެއެވެ. ❁ مَّلَكُ
ٱلْمَوْتِ = މަރުގެ މަލާއިކަތާ ❁ ٱلَّذِى وُكِّلَ بِكُمْ = އެކަލޭގެފާނީ އެކަމުގައި ކަލޭމެން ހަވާލުވެވަޑައިގެންވާ ކަލޭގެފާނެވެ.
❁ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ = ދެން ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ رَبُّ حَضْرَةُ އަށް ❁ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾ = ކަލޭމެން އެނބުރި ގެނެވޭނެއެވެ. ❁
وَلَوْ تَرَىٰٓ = އަދި ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގެންނެވިނަމަ ❁ إِذِ ٱلْمُجْرِمُونَ = ނުބައި ކުށްވެރިވި މީހުން ވަނިކޮށް ❁
نَاكِسُوا۟ رُءُوسِهِمْ = އެމީހުންގެ ބޮލުތައް ދަށަށް ޖަހައިގެން ❁ عِندَ رَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ رَبُّ ގެ حَضْرَةُ ގައި ❁ رَبَّنَآ =
(އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ.) އޭ އަހަރެމެންގެ رَبُّ އެވެ. ❁ أَبْصَرْنَا = އަހަރެމެން ފެނިއްޖެއެވެ. ❁ وَسَمِعْنَا = އަދި

އަހަރެމެން އަނބުރާ ފޮނުއްވައިދޭވެ. ۞ فَٱرْجِعْنَا = ފަހެ އަހަރެމެން އަލުން ދުނިޔެއަށް ރުޖޫޢުކުރައްވައިދޭވެ. نَعْمَلْ صَالِحًا = އަހަރެމެން صَالِح عَمَلُ ކުރާނަން۞ إِنَّا مُوقِنُونَ ⑫ = ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެންނަކީ ޔަޤީންކުރާ ބަޔަކުމެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٧) އެކަލާނގެއީ ކޮންމެ އެއްޗެއް އެންމެ ރީތިކޮށް ހެއްދެވި ކަލާނގެއެވެ. އަދި އިންސާނާގެ ހެއްދެވުން އެކަލާނގެ ފެއްޓެވީ (އެބަހީ އާދަމުގެފާނު ހެއްދެވުން ފެއްޓެވީ) މަޓިން ނެވެ.

(٨) ދެން އެކަލާނގެ ދަރިފަސްކޮޅު ލެއްވެވީ ނިކަމެތި ފެންތިކިއެއްގެ ހުސްނުސީރާކުން ނެވެ. (އެއީ މަނިކަނާގެ نُطْفَة އެވެ.)

(٩) ދެން އެކަލާނގެ އެތަން ފުރިހަމަކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަމުރަށް އެކަލާނގެ رُوْحُ ފުމެއްވުން ފުމެއްވިއެވެ. އަދިއެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް އިވުމާއި ފެނުމާއި އަދިހިތް ލެއްވިއެވެ. ވިސްނުންލެއްވިއެވެ. ނުވަތަ ކަންފަތާއި ލޯލާއި އަދި ހިތްލެއްވިއެވެ. (މިފަދަބޮޑެތި ނިޢުމަތްތަކާ މެދު ޝުކުރުވެރިވުމުގެ ބަދަލުގައި) ކަލޭމެން ޝުކުރު ކުރަނީ ކުޑަކުޑަކޮށްނެވެ.

(١٠) އަދި آخِرَة ދުވަސް ޤަބޫލު ނުކުރާމީހުން ބުނެއެވެ. އަހަރެމެން މަރުވެ ވަސްތުގެ ތެރެއަށް ގެއްލިގޮސް ބިމުގައި ހަލާކުވެދިއުމަށްފަހު އަލުން ހެއްދެވުމަކަށް އަހަރެމެން ހެއްދެވޭނެހެއްޔެވެ؟ (الله ގެބާރު އެމީހުން ނުދަނެއެވެ) އަދި ކިއްސެއްހެއްޔެވެ؟ އެމީހުންނަކީ އެމީހުންގެ رَبُّ އާއި ބައްދަލުވުމާމެދު ކާފަރުވެގެންވާ ބަޔެކެވެ. މިއެވެ.

(١١) (ތިބާ رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭމެންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ!. މަރުގެ މަލާއިކަތާ ކަލޭމެންގެ މަރު ހިފުއްވާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނީ އެކަމަށް ކަލޭމެންނާ ބާރުދެއްވިގެންވާ ކަލޭގެފާނެވެ. ދެން ކަލޭމެން އެކަލާނގެ حَضْرَة އަށް އެނބުރި ގެނެވޭނެއެވެ.

(١٢) އަދި މުޖުރިމުންނަށް އެބަހީ ނުބައި ކާފިރުން އެމީހުންގެ رَبُّ ގެ حَضْرَة ގައި ކުށަށް إعْتِرَافُ ވެ ބޯލަ އެމީހުންގެ ބޯތައް އިސްތަށިތަކަށް ޖެހިގެން ހުންނައިރު ކަލޭމެންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނަމަ ހައިރާންވާނެއެވެ. އެމީހުން އެދެންނަވާނެ ދަންނަވާނެއެވެ. ތިބާ އަހަރެމެންގެ رَبُّ އެވެ. (އިބަރަސްކަލާނގެއަށް އުޅުނުމީހުންނަށްކަން ފެނުނީ އަހަރެމެންނަށް ފެނިއްޖެއެވެ. އަދި އިބަރަސްކަލާނގެ ތަރުތީބުން ދުނިޔޭގައި އަހަރެމެންނަށްކުރެއްވި އަމުރުތަކާ ދެކޮޅަށް އަހަރެން އަނބުރާ ފޮނުއްވާ ފަހެ صَالِحُ عَمَلُ ކުރުމަށް އަހަރެމެން އަލުން ދުނިޔެއަށް ރުޖޫޢުކުރައްވާދޭވެ!. ހަމަކަށަވަރުން ދުނިޔޭގައި އަހަރެން އިބަރަސްކަލާނގެ އެއްކަލަވަންތަކަމާއި ގުދުރަތާއި ބާރުވެރިކަމާ މިހާރު އެއީ ޙަޤީޤަތެއްކަމުގައި އަހަރެން ޔަޤީންކުރަމެވެ.

وَلَوْ شِئْنَا لَأَتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَىٰهَا وَلَٰكِنْ حَقَّ ٱلْقَوْلُ مِنِّى لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ ٱلْجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٣﴾ فَذُوقُوا۟ بِمَا
نَسِيتُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَآ إِنَّا نَسِينَٰكُمْ ۖ وَذُوقُوا۟ عَذَابَ ٱلْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِـَٔايَٰتِنَا ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا۟
بِهَا خَرُّوا۟ سُجَّدًا وَسَبَّحُوا۟ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ۩ ﴿١٥﴾ تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ عَنِ ٱلْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا
وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿١٦﴾

ތަރުޖަމާ

وَلَوْ شِئْنَا = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވިނަމަ ❁ لَأَتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ = ހަމަކަށަވަރުން ކޮންމެ
ނަފްސަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވީމުހެވެ. ❁ هُدَاهَا = އެނަފްސެއްގެ ތެދުމަގު ❁ وَلَٰكِنْ =
އެހެންނަމަވެސް ❁ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي = ތިމަންރަސްކަލާނގެ حَضْرَةُ ން (ޢަޒާބުގެ ބަސްފުޅު) ޙައްޤުވީއެވެ. ❁
لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ނަރަކަ ފުރުއްވާހުށީމެވެ. ❁ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ =
(ކާފަރު) ޖިންނީންނާއި އަދި މީސްތަކުންނާއިން ❁ أَجْمَعِينَ ﴿١٣﴾ = އެންމެހައި ❁ فَذُوقُوا = (އެމީހުންނަށް
އަންގާނެއެވެ.) ކަލޭމެން ރަހަބަލަމުންދޭށެވެ.! ❁ بِمَا نَسِيتُمْ = ކަލޭމެން ހަނދާން ނައްތައިލުމުގެ ސަބަބުން لِقَاءَ
يَوْمِكُمْ هَٰذَا = ކަލޭމެންގެ މިދުވަހާ ބައްދަލުވާނޭކަމުގެ ❁ إِنَّا نَسِينَاكُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ (
ނަރަކައިގައި) ކަލޭމެން ހަނދާން ނައްތައިލައްވައިފީމެވެ. ❁ وَذُوقُوا = އަދި ކަލޭމެން ރަހަބަލަމުންދޭށެވެ.! ❁ عَذَابَ الْخُلْدِ
= ދާއިމުންހުރި عَذَابُ ގެ ❁ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾ = ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ކުރަމުންދިޔަ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން ❁
إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا =ތިމަންރަސްކަލޭގެފާނުގެ އާޔަތްތަކަށް އީމާންވާނީ ހަމައެކަނި ❁ الَّذِينَ = އެމީހުންނެވެ. ❁ إِذَا
ذُكِّرُوا بِهَا =އެމީހުންނަށް އެއާޔަތްތަކުން ހަނދާން ކޮށްދެވިއްޖެއްޔާ ❁ خَرُّوا سُجَّدًا = އެމީހުން ސަޖިދައަށް ވެއްޓެއެވެ ❁
وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ = އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ رَبُّ އަށް حَمْدُ ކޮށް تَسْبِيْحَ ކިޔާ ❁ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ۩
﴿١٥﴾ އަދި އެމީހުން ބޮޑާނުވެއެވެ. ކިބުރުވެރި ނުވެއެވެ. ❁ تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ = އެމީހުން އެމީހުންގެ އަރިކަށިތައް
ދުރުކުރެއެވެ. ❁ عَنِ الْمَضَاجِعِ = ނިދާތަނާއި ތަކުން / އޮށޯންނަތަނާއި ❁ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ = އެމީހުން އެމީހުންގެ رَبُّ
އަށް دُعَاء ކުރާ حَالُ ❁ خَوْفًا وَطَمَعًا = ބިރުވެރިކަމާއި ތަމަޢުވެރިކަމާއި އެކު (الله ގެ عِذَابُ އަށް ބިރުވެތިވެ އަދި

އެކަލާނގެ رَحْمَة އަށް ދަރުމަވެރިވެގެން.) ۞ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ = އަދި މިމަނިކަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވި ތަކެތީން ۞

يُنفِقُونَ ﴿١٦﴾ = އެމީހުން ހަރަދުކުރެއެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١٣) އަދި މިމަނިކަސްކަލާނގެ އިރާދަފުޅުގެ ގޮސްނަވާނަމަ ކޮންމެ ނަފްސަކަށްވެސް އެނަފްސެއްގެ ތެދުމަގު ދައްކަވައިދެއްވީމެވެ. އަދި އެހެންނަމަވެސް މިމަނިކަސްކަލާނގެ حَضْرَةُ ގައި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ޢަޛާބުގެބަސްފުޅު حقُّ ވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ގާފިރުކަމާއި އެދުރުގެ އިންސާނުންނާއި ޖިންސްތަކުން އަޅުއްވައިގެން މިމަނިކަސްކަލާނގެ ނަރަކަ ފުރުއްވާހުށީމެވެ.

(١٤) ނަރަކަވަންތެރިޔާރުންނަށް އެންގެވުނެވެ. ކަލޭމެން މިދުވަހާއި ބައްދަލުވާނެކަން ހަނދާން ނައްތައިލުމުގެ ސަބަބުން އެކަމުގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ.! ހަމަކަށަވަރުން މިމަނިކަސްކަލާނގެވެސް ކަލޭމެން ނަރަކައިގާ ހަނދާން ނައްތައިލީމެވެ. އަދި ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ކުރިކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން ނިމުމެއްނެތް ދެމިހުންނަނިވި عَذَابُ ގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ.!

(١٥) މިމަނިކަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް އީމާންވާކަން ކަނޑައެޅިގެން ހުންނަނީ އެއާޔަތްތަކުން ذِكْرُ ކުރެވިއްޖެއްޔާ – ހަނދާންކޮށްދެވިއްޖެއްޔާ އެއިން وَعْظُ نَصِيْحَة ލިބިގެން އަދި سَجدَة އަށްވެއްޓިވަޑައިގަންނަނީ. (ނުވަތަ ވަޖިބުވާ ކިޔަމަންތެރިވާ މީހުންނެވެ.) އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ رَبُّ އަށް تَسْبِيْح ކިޔައި حَمْدُ ކުރާމީހުންނެވެ. އަދިއެމީހުން ކިބުރުވެރިވެ ބޮޑާނުވެއެވެ.

(١٦) އެމީހުން އެމީހުންގެ އަރިކަށިތައް އެނދުތަކުން ބިސްތަރާއިދުރުކޮށްދޫކުރެއެވެ. އެބަހީ ރޭގަނޑު ދަންވަރުތަކުގައި ދަމުނަމާދުކޮށް ހުރެއެވެ. އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ رَبُّ ގެ ޢަޒާބަށް ބިރުންނާއި އެކަލާނގެ ރަޙްމަތަށް އެދި ދަރުމަވެރިވާގޮތުން އެމީހުންގެ رَبُّ އަށް ދުޢާކުރެއެވެ. އަދި މިމަނިކަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވި ތަކެތިން އެމީހުން ހަރަދުކުރެއެވެ.

فَلَا تَعۡلَمُ نَفۡسٌ مَّآ أُخۡفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعۡيُنٖ جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴿١٧﴾ أَفَمَن كَانَ مُؤۡمِنٗا كَمَن كَانَ فَاسِقٗاۚ لَّا يَسۡتَوُۥنَ ﴿١٨﴾
أَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَلَهُمۡ جَنَّٰتُ ٱلۡمَأۡوَىٰ نُزُلَۢا بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴿١٩﴾ وَأَمَّا ٱلَّذِينَ فَسَقُواْ فَمَأۡوَىٰهُمُ ٱلنَّارُۖ كُلَّمَآ
أَرَادُوٓاْ أَن يَخۡرُجُواْ مِنۡهَآ أُعِيدُواْ فِيهَا وَقِيلَ لَهُمۡ ذُوقُواْ عَذَابَ ٱلنَّارِ ٱلَّذِي كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ ٱلۡعَذَابِ
ٱلۡأَدۡنَىٰ دُونَ ٱلۡعَذَابِ ٱلۡأَكۡبَرِ لَعَلَّهُمۡ يَرۡجِعُونَ ﴿٢١﴾

ތަރުޖަމާ

فَلَا تَعۡلَمُ نَفۡسٌ = ކޮން އެއްވެސް ނަފްސަކަށް ނޭގޭއެވެ. مَّآ أُخۡفِيَ لَهُم = އެމީހުންނަށްޓަކައި ފޮރުވި
ވަންހަނާ ކުރެވިފައިވާތަކެތި ✿ مِّن قُرَّةِ أَعۡيُنٍ = ލޮލަށް ފިނިކަންދޭ ކަންތައްތަކުގެތެރެއިން (އުފާވެރި އަރާމުދޭތަކެތީގެތެރެއިން)
جَزَآءَۢ = ދަރުމައެއްގެ ގޮތުން ✿ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴿١٧﴾ = އެމީހުން ކުރާކަމުގައިވާ ކަންތަކުގެ. ✿ أَفَمَن
كَانَ مُؤۡمِنٗا = ކޮން މުއުމިނަކު ކަމުގައިވެއްޖެމީހާ ވާނުވާނެހެއްޔެވެ؟✿ كَمَن كَانَ فَاسِقٗاۚ = ފާސިޤުވެރިޔަކު
ކަމުގައިވީމީހަކު ފަދައިން ✿ لَّا يَسۡتَوُۥنَ ﴿١٨﴾ = އެދެބައިމީހުން ހަމަހަމަނުވާނެއެވެ. أَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ = އީމާންވި
މީހުން ދަންނައެވެ. ✿ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ = އަދި އެމީހުން صَالِحُ عَمَلُ ކުރި فَلَهُمۡ جَنَّٰتُ ٱلۡمَأۡوَىٰ =
އެމީހުންނަށް ހުންނަހުރި جَنَّةُ المأوى އެވެ ކިޔުން ސުވަރުގެއެވެ. ✿ نُزُلَۢا = ކާއިބޯއިމާ ތަށްޓެއްގެ ގޮތުން
(މެހުމާންދާރިއެއްގެ ގޮތުން) ✿ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴿١٩﴾ = އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ކުރާކަމުގައިވީ ހެޔޮކަންތަކުގެ
ސަބަބުން ✿ وَأَمَّا ٱلَّذِينَ فَسَقُواْ = އަދި ފާސިގުވި މީސްތަކުން ދަންނައެވެ. ✿ فَمَأۡوَىٰهُمُ ٱلنَّارُ = ފަހެ
އެމީހުންގެ مأوى އަދި ތަނަކީ ނަރަކައެވެ. ✿ كُلَّمَآ أَرَادُوٓاْ = އެމީހުން އެދޭކޮންމެފަހަރެއްގައި ✿ أَن يَخۡرُجُواْ
مِنۡهَآ = އެތަނުން ނުކުތުމަށް ✿ أُعِيدُواْ فِيهَا = އަލުންވެސް އެމީހުން އެތަނަށް އަނބުރައި ގެންދެވޭނެއެވެ.
✿ وَقِيلَ لَهُمۡ = އަދި އެމީހުންނަށް ބުނެވޭނެއެވެ. ✿ ذُوقُواْ = ކަލޭމެން ރަހަބަލައިގަންނާށެވެ!✿ عَذَابَ
ٱلنَّارِ = ނަރަކައިގެ ޢަޛާބު ✿ ٱلَّذِي كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٠﴾ = އެއަށް ކަލޭމެން ދޮގުކުރާ
ކަމުގައިވި ✿ وَلَنُذِيقَنَّهُم = އަދި ހަމަކަށަ ވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ރަހަދައްކަވާހުށީމެވެ. ✿

مِّنَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَدْنَىٰ = ކުޑަ عَذَابُ ގެ دُونَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَكْبَرِ = ބޮޑުވެގެންވާ عَذَابُ ނުލައި ۞ لَعَلَّهُمْ

يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾ = އެމީހުން ހެޔޮމަގަށް رُجُوعَ ވުމަށް ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١٧) އަދި އެމީހުންނަށްޓަކައި ރައްކާކުރެވި ވަންހަނާކުރެވިގެންވާ އުފާވެރިކަންތައްތަކާއި ލޯތަން ފިނިކަންދޭ ކަންތައްތައްވީ ކިހާވަރަކަށްކަން ނަފްސަކަށްވެސް ނޭނގޭނެއެވެ. އެއީ އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު ކުރާކަމުގައިވި ހެޔޮ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.

(١٨) އަޅުހަރު މުއުމިން މީހެއްކަމުގައިވިމީހާއި ނުބައި ނުހަރު فَاسِقُ އަކު ކަމުގައިވީމީހާއި ދެމީހުން އެއްވަރުވާނޭތޯއެވެ؟ އެދެބަޔަކުން އެއްވަރެއްނުވާނެއެވެ.

(١٩) އީމާންވެގެން صَالِحُ عَمَلُ ތަކެއްކުރިމީހުން ދަންނައެވެ. ފާހަގަކޮށްދުވުން އެމީހުން ގޮސްތިބޭނީ ތަނެއްކަމުގައި އެމީހުންނަށް ހުންނަހުރި نِعْمَة ތަކުން ފުރިގެންވާ جَنَّةُ المأوى އެވެ ބިއްސުން ސުވަރުގެއެވެ. އެއީ އެމީހުން ދުނިޔޭގައިކުރި ހެޔޮކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.

(٢٠) އަދި فَاسِقُ ވީމީހުން އެބައި ނުބައި ނުކިޔަމަންތެރިވީމީހުން ދަންނައެވެ. قِيَامَة ދުވަހުން އެމީހުން ތިބޭނީ ނަރަކައިގައެވެ. ގަރާރުވެގެންނެވެ. އެމީހުން އެތަނުން ނުކުންނަން އެދިކުރާއިރުވެސް އަނބުރާ އެތަނަށް ގެންދެވޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އަންގާނެއެވެ. ކަލޭމެން (ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު) ދޮގުކުރާކަމުގައިވި އަލިފާނުގެ ރަހަބަލައިގަންނާށެވެ.

(٢١) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ބޮޑު عَذَابُ ގެ ކުރިން ކުޑަ عَذَابُ ގެ ރަހަދައްކަވާހުށީމެވެ. އެއީ އެމީހުން ތައުބާވެ ހެޔޮމަގަށް رُجُوعَ ވުމަށެވެ.* ދަންނައެވެ. މިއާޔަތުގައިވާ ކުޑަ عَذَابُ އާއި ބޮޑު عَذَابُ ގެ މުރާދާއިމެދު مُفَسِّرُ ންވާހަކަ ދައްކަވާފައި ވެއެވެ. ބައެއްބޭކަލުން ވިދާޅުވެފައިވަނީ ކުޑަ عَذَابُ އަކީ ދުނިޔޭގައި ދިމާވާ އުދަގޫތައް ކަމުގައެވެ. ނުވަތަ ދިރުމުގެ ބައްޔާއި ކަމުގައެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންގެ ބަލިބަނޑު ކަމަށެވެ. ނުވަތަ ކަމަށެވެ. އަދި މިދުނިޔޭގައިވެސްވެއެވެ. އަދި ބޮޑު عَذَابُ އަކީ آخِرَة ދުވަހުގެ عَذَابُ އެވެ.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِـَٔايَـٰتِ رَبِّهِۦ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَآ ۚ إِنَّا مِنَ ٱلْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَـٰبَ فَلَا تَكُن
فِى مِرْيَةٍ مِّن لِّقَآئِهِۦ ۖ وَجَعَلْنَـٰهُ هُدًى لِّبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿٢٣﴾ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا۟ ۖ وَكَانُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَا
يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ فِيمَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٥﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم
مِّنَ ٱلْقُرُونِ يَمْشُونَ فِى مَسَـٰكِنِهِمْ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ ۖ أَفَلَا يَسْمَعُونَ ﴿٢٦﴾

ތަރުޖަމާ

وَمَنْ أَظْلَمُ = އަދި އަނިޔާވެރިކަން ވަކިން ބޮޑީ ކާކުހެއްދޯ؟ ❁ مِمَّن ذُكِّرَ بِـَٔايَـٰتِ رَبِّهِۦ = އެމީހާގެ رَبُّ ގެއާޔަތްތަކުން
އެމީހަކަށް ހަދާންކޮށްދެވުނުމީހަކަށްވުރެ ❁ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَآ = ދެންއެމީހާއެއާޔަތްތަކުން އެނބުރި ފުރަގަސްދިނީ ❁
إِنَّا = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ❁ مِنَ ٱلْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ ﴿٢٢﴾ = ނުބައި ނުލަފާމީހުންގެކިބައިން
ބަދަލު ހިފުއްވާނެމެވެ. ❁ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلام
އަށްދެއްވީމެވެ. ❁ ٱلْكِتَـٰبَ = ފޮތް ❁ فَلَا تَكُن = ފަހެ ކަލޭގެފާނު ވެވޭގައި ނުގަންނަވާށެވެ. ❁ فِى مِرْيَةٍ =
ޝައްކުކުރުމުގައި ❁ مِّن لِّقَآئِهِۦ = އެކަލޭގެފާނާއި ބައްދަލުވުން ކަމާއިމެދު ❁ وَجَعَلْنَـٰهُ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އެކަލޭގެފާނު ހެދެއްވީމެވެ. (ނުވަތަ ތައުރާތު ހެދެއްވީމެވެ.) ❁ هُدًى = ތެދުމަގު ދައްކަވާ ގޮތުގައި ❁ لِّبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿٢٣﴾ = ބަނީ
އިސްރާއީލުންނަށް ❁ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެތެރެއިން ލެއްވީމެވެ. ❁ أَئِمَّةً = އިމާމުން
❁ يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا = އެމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަމުރުފުޅުން ތެދުމަގު ދައްކަނިކޮށް. ❁ لَمَّا صَبَرُوا۟ =
އެމީހުން ކެތްތެރިވިހިނދުން ❁ وَكَانُوا۟ = އަދިއެމީހުންވިއެވެ. ❁ بِـَٔايَـٰتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އާޔަތްތަކަށް ޔަގީންކުރާ ބަޔަކު ކަމުގައި ❁ إِنَّ رَبَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ ❁ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ =
އެމީހުންގެމެދުގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވައި تَفْصِيلُ ކޮށްދެއްވާނީ ހަމައެކަލާނގެއެވެ. ❁ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ = ޤިޔާމަތް ދުވަހުން
❁ فِيمَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٥﴾ = އެކަމަކާއިމެދު އެމީހުންގެމެދުގައި إِخْتِلَافُ ދެބަސްވި ކަންކަމުގައި ❁
أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ = އެމީހުންނަށް (އެބަހީ މައްކާގެ އަހުލުވެރިންނަށް) ފަހެ ބަޔާންވެ ނުދެނީތޯއެވެ.؟ ❁ كَمْ أَهْلَكْنَا
= ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކު ކުރެއްވި ކިހާވަރެއްކަން ❁ مِن قَبْلِهِمْ = އެމީހުންގެ ކުރިން ❁ مِّنَ ٱلْقُرُونِ =
އުއްމަތްތަކުގެތެރެއިން ❁ يَمْشُونَ فِى مَسَـٰكِنِهِمْ = މިމީހުން އެމީހުންގެ ގޯތި ގެދޮރުތަކުގައި ހިނގާބިނގާވެއެވެ. ❁ إِنَّ

فِي ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންކަމުގައި ވެއެވެ. ۞ لَأٰيَٰتٍ ۚ = ކަނޑައެޅި ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކެއް ۞ أَفَلَا

يَسْمَعُونَ ﴿٢٦﴾ = އަޑުއަހާނެ (وَعْظُ نِصِيْحَة) ނުއަހާނޫހޭތޯއެވެ؟۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٢) އަދި އެމީހަކުގެ ގާތުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކުން ހަނދާންކޮށްދެވުނު ފަހުން އެއާޔަތްތަކުން ފުރަގަސްދޭ މީހަކަށްވުރެ އަނިޔާވެރިއަކީ ކާކުހެއްތޯ؟ އެބަހީ އެއަށްވުރެ ބޮޑު އަނިޔާވެރިއަކު ނެތެވެ. އަދި އެއީ މުޖްރިމުންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މުޖްރިމުންގެ ކިބައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބަދަލު ހިފައްވާނޫއެވެ.

(٢٣) އަދި ހަމަކަށަވަރުން مُوسَى عَلَيْه السلاَم އަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮތް ދެއްވީމެވެ. އެއީ تَوْرَاة އެވެ. އަދި ބަނީ އިސްރާއީލުގެ މީހުންނަށް ތެދުމަގު ދައްކައިދޭ ގޮތުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފޮތް ލެއްވީމެވެ. (ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނާއި ބައްދަލުވުން އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު މިޢުރާޖުކުރެއްވި ރޭގައި ބައްދަލުވެވިއެވެ.)

(٢٤) އަދި އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެބަހީ ބަނީ އިސްރާއީލުގެ ތެރެއިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިމާމުންތައް ލެއްވީމެވެ. އެމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަމުރުފުޅުން މީސްތަކުންނަށް ތެދުމަގު ދައްކާ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. އެއީ އެމީހުން ކެތްތެރިވި ހިނދުންނެވެ. އަދި އެމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް ޔަޤީންކޮށް ތަސްދީޤުކުރާ ކަމުގައެވެ.

(٢٥) (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ އެމީހުންގެ މެދުގައި ދެބަސްވެ إِخْتِلاَفُ ވާކަންތައްތައް قِيامَة ދުވަހުން ޙުކުމްކޮށް تَفْصِيلُ ކޮށްބަޔާންކޮށްދެއްވާނޫއެވެ.

(٢٦) އަދި މިމައްކާގެ އަހުލުވެރިންގެ ކުރިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކުކުރެއްވީ ގިނަ ގިނަ قَرْنُ ކަން ގިނަ ގިނަ أُمَّة ކަން އެމީހުންނަށް ފާހަގަނުވަނީތޯއެވެ.؟ މިމީހުން ހިނގާބިނގާއުޅޭ އެ أُمَّة ތަކުގެ މީހުން ހަލާކުވި ތަންތަނުގައެވެ. (އެމީހުން ހަލާކުވެދިޔައީ އެމީހުންގެ ރަސޫލުންނަށް ނުކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން އެކަމުގައި ހަމަ އަދި އެކަމުގައި ވިސްނާބަލާ މީހުންނަށް އެކަންކަމުގައިވެސް ކަނޑައެޅިބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކެއް ވެއެވެ. عِبْرَةُ އާއި نَصِيْحَة ވެއެވެ.

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّا نَسُوقُ ٱلْمَآءَ إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِۦ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَـٰمُهُمْ وَأَنفُسُهُمْ ۖ أَفَلَا يُبْصِرُونَ ۝٢٧ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَـٰذَا ٱلْفَتْحُ إِن كُنتُمْ صَـٰدِقِينَ ۝٢٨ قُلْ يَوْمَ ٱلْفَتْحِ لَا يَنفَعُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ إِيمَـٰنُهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ۝٢٩ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَٱنتَظِرْ إِنَّهُم مُّنتَظِرُونَ ۝٣٠

ލަފްޒުމާނަ

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ = އެމީހުން އެބައި [illegible] ނުދެކެނީ ހެއްޔެވެ؟ ۞ أَنَّا نَسُوقُ ٱلْمَآءَ =
ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފެންހިނގުވާކަން ۞ إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلْجُرُزِ = އެއްވެސް ގަހެއް ފެނެއް ނެތް ހަރަފަސް
ހިކިބިންތަކަށް ۞ فَنُخْرِجُ بِهِۦ = ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފެނުގެ ސަބަބުން ނެރުއްވަމެވެ. ۞ زَرْعًا = ދަނޑު ۞
تَأْكُلُ مِنْهُ = އެއިން ކައިހަދާ ۞ أَنْعَـٰمُهُمْ وَأَنفُسُهُمْ ۖ = އެމީހުންގެ نَعَم ސުވާރީތަކާއި އަދި އެމީހުންނަށްވެސް ۞
أَفَلَا يُبْصِرُونَ ۝٢٧ = އެމީހުންނަކަށް ނުދެކެނީ ހެއްޔެވެ؟ ۞ وَيَقُولُونَ = އަދި އެމީހުން ބުނެއެވެ. ۞ مَتَىٰ هَـٰذَا
ٱلْفَتْحُ = ފިޔަވަޅާ فَتح އެއް (ފިޔަވަޅާ حُكْمُ އެއް) ދެއްވާނީ ކޮންއިރަކުން ހެއްޔެވެ؟ ۞ إِن كُنتُمْ صَـٰدِقِينَ ۝٢٨ =
ކަލޭމެންނަށް ތެދުވެރިން ކަމުގައިވަންޏާ (ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ.) ۞ قُلْ = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު
ވިދާޅުވެދެއްވާށެވެ! ۞ يَوْمَ ٱلْفَتْحِ = فَتَحَ ދުވަހުން ނުވަތަ حُكْمُ ކުރައްވާ ދުވަހުން ۞ لَا يَنفَعُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟
= ކާފަރުވިމީހުންނަށް މަންފާ ނުކުރާނެއެވެ. ۞ إِيمَـٰنُهُمْ = އެމީހުންގެ އީމާންކަމުގެ. ۞ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ۝٢٩ = އަދި
[illegible] އެމީހުންނަށް ނުވެއެވެ. ۞ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ކިބައިން ދުރުވެވަޑައި
ގަންނަވާށެވެ. ۞ وَٱنتَظِرْ = އަދި ކަލޭގެފާނު إِنْتِظَارُ ކުރައްވާށެވެ.! ۞ إِنَّهُم مُّنتَظِرُونَ ۝٣٠ = ހަމަކަށަވަރުން
އެމީހުން – އެބައި މުޝްރިކުން- އަވަސް إِنْتِظَارُ ކުރުވިގެންވާ ބައެއް ކަމުގައެވެ. ۞

إِجْمَالي މާނަ

(٢٧) އެއްވަސް ފެންކޮޅެއް ގެނެއްސުމަ ހަރަދަވެސް ހިކި ބިންގަޑަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަރުގަދަ ފެއްސަވާކަން އެމީހުންނަށް —އެބަހީ قِيَامَة ދުވަސް ގާތުވުމުގެ ދަލީލުކަމުގައިވާ ނުދެކެނީހެއްޔެވެ. ނޫނީތޯއެވެ.؟ ދެންއެފެނުގެސަބަބުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަނޑުވެރި ގަސްގަހާގެހި ނެރުއްވަމެވެ. އަދި އެތަކެތިން އެމީހުންގެ نَعَم ޖަނަވާރުތަކާއި އަދި އެމީހުންވެސް ކައިހަދައެވެ. ފަހެކަން އެމީހުން ނުދެކެނީހެއްޔެވެ؟ އެއިން ދިރުމަށްފަހު ނުކުރެވިދާނެތޯއެވެ؟ (މިސާލަކަށް މަރުވެފައިވާ އެމީހުން ދިރުއްވައި مَحْشَرُ އަށްގެންދެވުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަށް ދަތިވާނީ ކޮންކަމަކަށް ހެއްޔެވެ؟)

(٢٨) އެމީހުން — އެބަހީ މުޝްރިކުން- ބުނެއެވެ. = ކަލޭމެންދަންނަވާ ފުރަދަން ބަޔަކު ކަމުގައިވާނަމަ (ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ.)މިފަތުޙާ فَتَح އެއް(މިފަތުޙާ حُكْمُ އެއް) އަންނާނީ ކޮންއިރަކުން ބާވައެވެ؟

(٢٩) ((އޭ رَسُول الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! فَتَح ގެދުވަސް ނުވަތަ حُكْمُ ކުރައްވާދުވަހުން = ކާފިރުންނަށް އެމީހުންގެ އީމާންކަމުގެ. މަންފާ ނުކުރާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ލުއިބާވުމަށް ފުރުޞަތުދެވޭނެ ބަޔަކު ކަމުގައިވެސް ނުވެއެވެ.

(٣٠) ((އޭ رَسُول الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ކިބައިން ދުރުވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ.(އަދި އެމީހުންނާއިމެދު الله ކަންތައް ގެންދަވާގޮތް ބެއްލެވުމަށް)= ކަލޭގެފާނު إِنْتِظَارُ ކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން – އެބަހީ މުޝްރިކުންވެސް – އެބަސް (އެމީހުންނަށް وَعْدُ ވެވިގެންވާ عَذَابُ އަށް إِنْتِظَارُ ކުރަމުންދާ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ.